

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญ และ ความเป็นมาของปัญหา

ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นระดับกลางที่สืบเนื่องมาจากระดับประถมศึกษา และเป็นพื้นฐานจะเจริญก้าวหน้าให้เข้าสู่ระดับอุดมศึกษา หรือ อาชีวศึกษานั้น โรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากจะมีหน้าที่ในการให้ความรู้และทักษะทางวิชาการแขนงต่าง ๆ แล้ว ยังมีหน้าที่อีกประการหนึ่งซึ่งจะขาดเสียมิได้เชื่อก็คือ หน้าที่ในการที่จะช่วยปลูกฝังและพัฒนาจิตใจให้เด็กมีคุณธรรมประจำใจ มีศีลธรรม ขรยชา ตลอดจนมีความประพฤติที่งาม สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นพลเมืองดี มีวัฒนธรรม สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลประเภทต่าง ๆ ในสังคมด้วยดี ทั้งนี้ เพราะถือจากหลักความจริงที่ว่า ผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญทางวิชาการแต่เพียงคนเดียว แต่ขาดคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวแล้ว ก็ย่อมจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ยากมาก ฉะนั้น การสอนการ วิชาในโรงเรียนมัศึกษานั้น ครูทุกคนที่สอนทุกวิชาจึงควรจะต้องมีส่วนรับผิดชอบในหน้าที่ดังกล่าวนี้ด้วย แต่เป็นหน้าที่ซึ่งแตกต่าง การสอนวิชาศีลธรรมเท่านั้นจะช่วยทำหน้าที่นี้ให้สำเร็จลุล่วงได้โดยตรง เพราะเมื่อพิจารณาจากลักษณะของวิชาแล้วจะเห็นได้ว่า วิชาศีลธรรมเป็นวิชาที่ครอบคลุมถึงประเพณี กฎหมาย และคำสั่งสอนต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มชนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละเชื้อชาติได้ยอมรับกัน และพัฒนาใหม่ขึ้นขึ้นมา^๒ นอกจากนี้ บทบาทและความสำคัญของวิชาศีลธรรมยังปรากฏอยู่ในคำบรรยายของ พ.ท. ทองคำ ศรีโบริน ที่ได้กล่าวไว้

^๑William M. Alexander and Galen J. Saylor. Modern Secondary Education: Basic Principle and Practice. New York: Holt, Rinehart and Winton, 1966, P. 210 - 211.

^๒James Sullivan, "Moral Education" Encyclopedia Americana. Vol. 9, 1957, P. 629 - 631.

ในการอบรมครูสังคมศึกษา ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ ๕ ตุลาคม ถึงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ว่า "วิชาศีลธรรมเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อสภาวะความเป็นอยู่ของบุคคลและสังคมทุกยุคทุกสมัยเป็นอย่างยิ่ง" แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การศึกษาวิชาศีลธรรมจะมีบทบาทและความสำคัญมากน้อยเพียงไรต่อพฤติกรรมของผู้เรียนนั้น บ่มขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม และอิทธิพลต่าง ๆ ซึ่งอยู่ล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งได้แก่ผู้ปกครอง บิดามารคากลุ่มเพื่อน ตลอดจนครูทุกคนในโรงเรียน โดยเฉพาะครูผู้สอนวิชาศีลธรรม ซึ่งนับว่าเป็นผู้มี ความสำคัญต่อนักเรียนมากที่สุด เพราะเป็นผู้ที่ให้คำสอน และคำแนะนำตักเตือนแก่นักเรียน เพื่อให้เด็กเรียนแสดงพฤติกรรมไปในทางที่ถูกที่ควร อันอาจจะเป็นการชวยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ทางความประพฤติของเยาวชนที่กำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ไปในทางที่ไม่ดีจากบุคคลทั่วไปไ้บ้าง

ถ้าย้อนหลังกลับไปพิจารณาการศึกษาในอดีต ก็จะได้เห็นว่า คนไทยได้ละเลยการอบรมในด้านศีลธรรมจรรยาเลย เมื่อเขาวัย บิดามารดาเป็นผู้ให้การศึกษอบรมทางบ้าน ทำให้เป็นคนหัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน เมื่อเจริญเติบโตขึ้น การศึกษาของเด็กจึงเปลี่ยนจากบ้านไปยังวัด ซึ่งในประวัติการศึกษาทั้งทางตะวันออกและตะวันตกก็ยอมรับกันแล้วว่า การศึกษาเริ่มมาจากวัด โดยมีพระเป็นอาจารย์ ที่สอนทั้งวิชาการ และ เป็นผู้อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาให้แก่ศิษย์ด้วยโดยตรง ทำให้เด็กซาบซึ้งก่อนใกล้ชิดกับพระ และ ศาสนามากขึ้นกว่าในสมัยปัจจุบัน นอกจากนี้ การสอนศีลธรรมยังแฝงอยู่ในรูปของวรรณคดีไทย ที่โรงเรียนเริ่มขึ้นใบสมัยต่าง ๆ หลายเล่ม ที่มุ่งจะสอนให้ประชาชนมีความประพฤติดี มีศีลธรรม ไม่กล้ากระทำความผิด และ กลัวเกรงต่อบาปที่จะเกิดขึ้น หนังสือเหล่านั้นได้แก่ ไตรภูมิพระร่วง สุภาษิตพระร่วง มหาชาติคำหลวง และ พระมาลัยคำหลวง เป็นต้น การสอนศีลธรรมได้ดำเนินต่อมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเริ่มจัดให้มีการศึกษาขึ้นในโรงเรียน และ มีการสอนวิชาศีลธรรมอยู่ในรูปของวิชาจรรยาบ้าง^๕

^๕กระทรวงศึกษาธิการ . ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ . พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา , ๒๕๐๓ . หน้า ๒ .

^๕ Ibid. หน้า ๓๒๓

กรรมจริยาบ้าง โดยจัดรวมอยู่ในการศึกษาประเภทสามัญศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่ทุกคนควร
จะเรียนรู้ไว้ใน การดำเนินชีวิต ต่อมาในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔ จึงได้เปลี่ยนชื่อมา
เป็นวิชาศีลธรรม ซึ่งเป็นวิชาที่มีความสำคัญอยู่มากสมัย โดยเฉพาะตั้งแต่หลังสงครามโลก
ครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นระยะที่ประชาชนขาดความเอาใจใส่ในเรื่องศีลธรรมจรบา ฉะนั้น ในการ
ตั้งวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่พยายามจะจัดให้สอดคล้องกับแนวโน้มของสังคมแต่ละสมัยจึง
เห็นควรให้มีการศึกษาทางด้านศีลธรรมจรบาเป็นอันดับแรกในบรรดาองค์ ๔ ของการศึกษา
ทั้งปรากฏอยู่ในความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน
มีใจความดังนี้ ".....ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดเพื่อสนองความต้องการของสังคม
และบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจ และ แผนการปกครองประเทศ โดยจัดให้มี
ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริโอตตัปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่า
ประโยชน์ส่วนตัว"^๕

แม้ว่าแผนการศึกษาชาติจะตั้งเห็นความสำคัญของศีลธรรมจรบา กระทั่ง
ศึกษาธิการได้จัดหลักสูตรการสอนวิชาขึ้น ทางโรงเรียนจะปฏิบัติตามและอบรมอย่างใกล้ชิด
กับนักเรียนแล้วก็ตาม แต่ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกสบายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้ความ
สัมพันธ์ของไทยกับประเทศทางตะวันตกไกลซิดกันยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงได้รับอิทธิพลของความเจริญ
ก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในประเทศไทย
มากขึ้นเป็นลำดับ ฉะนั้น แบบอย่างต่าง ๆ ที่มาจากตัวบุคคล ภาพยนต์ รูปภาพ และสื่อมวลชน
อื่น ๆ จึงมีอิทธิพลทำให้แนวโน้มของสังคมมีการ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้าน
ความรู้สึกนึกคิด และ ความประพฤติของเยาวชน ดังตัวอย่างที่เห็นได้จากการแต่งกาย รส
นิยมเกี่ยวกับดนตรี และการสมาคมของเยาวชนไทยในปัจจุบัน ที่หันไปนิยมประเพณีและวัฒน-
ธรรมตะวันตกมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เห็นจากวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่มีความละเอียด
อ่อนและนุ่มนวลกว่า รวมทั้งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมายิ่งขึ้น ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความคิดว่า

^๕Ibid. หน้า ๑๓๔

น่าจะได้มีการหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวเสียแต่เนิ่น ๆ ในระยะที่เด็กกำลังศึกษาอยู่ในระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นระยะที่ครูสามารถจะทำการอบรมสั่งสอน และปลูกฝังคุณธรรม
ต่าง ๆ ให้ง่ายกว่าการศึกษาในระดับที่สูงไปกว่านี้ และวิธีหนึ่งที่ทางโรงเรียนมัธยมศึกษา
และครูพอจะมีทางช่วยได้ก็คือ ช่วยในการสอนวิชาศีลธรรม มีความหมายและมีคุณค่าเป็น
ที่น่าสนใจแก่ผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพการเรียนการ
สอนวิชาศีลธรรมโดยทั่วไปว่า เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ได้มีการดำเนินการเรียนการสอนไปได้
เพียงใด ครูผู้สอนมีวิธีการอะไร แบบใดที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้
ดีในทางดำเนินชีวิตประจำวัน และหลีกเลี่ยงต่อการกระทำผิดต่าง ๆ ในการสอนครูผู้สอนได้
ใช้วิธีการสอนแบบใหม่อย่างไรบ้าง ที่จะสามารถวัดผลการสอนของตนได้ ตลอดจนช่วยให้
นักเรียนมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนวิชานี้ นอกจากนั้น ยังต้องการที่จะสำรวจ
ความคิดเห็นและปัญหาต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนประสบในการสอนการเรียนศีลธรรม ทั้งนี้
เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้ที่มีส่วนในการวางหลักสูตร ได้ตระหนักถึง
วิถีทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ซึ่งเป็นวิชา
ที่ครูและนักเรียนส่วนมากเมื่อนำมา ให้คิดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันอาจจะเป็นผลตอบแทน
ที่สมควรต่อพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับการเรียนการสอน
วิชาศีลธรรมในสถานต่าง ๆ ก่อไปนี้

๑. ศึกษาข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับการสอนวิชาศีลธรรมในปัจจุบัน
ซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาในสิ่งต่อไปนี้คือ

ก. ลักษณะทั่วไปของครูผู้สอน ในด้านเพศ อายุ วุฒิ ตลอดจนประสบการณ์
ในการสอนวิชาศิลปะ

ข. วิธีการสอนที่ครูนิยมใช้บ่อยๆ ในการสอนศิลปะ

ค. กิจกรรมที่ใช้ประกอบการสอน รวมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ครูและ
นักเรียนร่วมกันจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชานี้

ง. อุปกรณ์การสอนและหนังสืออุเทศที่ครูและนักเรียนใช้ในการศึกษาค้นคว้า
หาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากหนังสือแบบเรียน

จ. การวัดและประเมินผลการสอนของครู

ฉ. หลักสูตร ระยะเวลาการสอน และ หนังสือแบบเรียนที่ครูและนักเรียนกำลัง
ใช้ดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด และควรจะมีการคิดปรับปรุงในด้านใดบ้าง

๒. สำรวจปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในโรงเรียนมัธยม
ศึกษาตอนต้น

๓. สำรวจความคิดเห็น และ ข้อเสนอแนะ ของครูและนักเรียน เกี่ยวกับการปรับปรุง
การเรียนการสอนศิลปะให้ดีขึ้นและน่าสนใจยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้เป็น ครูที่กำลังทำการสอนวิชาศิลปะอยู่ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ในปีการศึกษา ๒๕๑๒ จำนวน ๗๕ คนและเป็น
นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนดังกล่าว จำนวน ๗๕๕ คน รวมประชากรที่เป็นครูและ
นักเรียน ๘๓๐ คน

โรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย เป็นโรงเรียนรัฐบาลทั้ง ๓ ประเภทคือ โรงเรียนชาย
โรงเรียนหญิง และโรงเรียนสหศึกษา ที่มีการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ มัธยมศึกษา
ปีที่ ๑ ถึง มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๓๐ ห้อง

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแค่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นความแม่นยำและความเชื่อถือได้ของคำตอบ จึงขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ตอบเป็นอับางมากกว่า จะคอยใจจริงใจแค่ไหน ตรงกับความเป็นจริงในขณะปฏิบัติการเพียงไร นอกจากนั้น ยังขึ้นอยู่กับแบบสอบถามด้วยว่า จะเชื่อถือได้แค่ไหนและแม่นยำเพียงใด

คำจำกัดความ

วิชาศีลธรรม เป็นวิชาที่ว่าด้วยศีล และ ธรรม คือเกี่ยวกับข้อที่ควรบอกไว้และข้อที่ควรปฏิบัติ^๖ เป็นวิชาหนึ่งที่มีอยู่ในมหาวิทวิชาสังคมศึกษา จัดให้มีการสอนขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจซาบซึ้งในคุณค่าทางศีลธรรม วัฒนธรรม และ ปฏิบัติตามด้วยความจริงใจ นอกจากนั้นยังเป็นวิชาที่สอนควบคู่ไปกับการสอนธรรมะและหลักทางศาสนาอีกด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปเป็นหลักในการปฏิบัติตนในชีวิตได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ศีลธรรม หมายถึง ความเจริญทางด้านจิตใจของมนุษย์อันแสดงออกหรืออาจจะแสดงออก เป็นความประพฤติหรือการกระทำอันมีผลกระทบต่อถึงบุคคลอื่น แต่ละสังคมจะเป็นหนักในคุณธรรมบางอย่างแตกต่างกันตามกาลสมัย^๗

โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงโรงเรียนที่มีการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, ๒, และ ๓ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ที่เป็นโรงเรียนรัฐบาล ทั้งโรงเรียนชาย โรงเรียนหญิง และ โรงเรียนสหศึกษา

^๖สุมน อมรวิวัฒน์. "การลอนศีลธรรม" บันทึกคำบรรยายวิชาสังคมศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔. หน้า ๑๖๔.

^๗บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. "ประมวลข้อคิดเห็นเกี่ยวกับจริยศึกษาจากบุคคลและบทความในหนังสือพิมพ์" รายงานการสัมมนาว่าด้วยจริยศึกษา ๗ ศาลาสันติธรรม พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๕. พระนคร: กองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๐๕. หน้า ๒๕.

วิธีดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงาน และ การรวบรวมข้อมูลไว้เป็นลำดับขั้น ดังนี้

๑. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจะนำประชากรที่เป็นครูสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนที่ได้สุ่มไว้ทุกคน เพราะจำนวนครูที่สอนวิชานี้มีอยู่จำกัด จึงได้สุ่มมารวมทั้งสิ้น ๘๔ คน ส่วนประชากรที่เป็นนักเรียนนั้น จะใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายเช่นเดียวกัน และได้นักเรียนมาทั้งหมด ๑๒๔ คน
 ๒. สร้างแบบสอบถามเป็น ๒ แบบ คือ แบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) และแบบปลายเปิด (Open - End)
 ๓. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้ว ไปทดสอบประชากรที่ได้เลือกไว้แล้ว ๑๐ คน จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ทำ Tryout แล้วมาวิเคราะห์ค่าตอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
 ๔. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่ต้องการจะศึกษา และ เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง
 ๕. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมาแล้ว โดยคิดค่าตอบส่วนใหญ่เป็นร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง และแปลความหมายของค่าสถิติที่ได้จากผลการวิเคราะห์

คุณภาพของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะมีประโยชน์ต่อบุคคลากรฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

๑. ครู และ นักเรียน เป็นบุคคลที่จะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการวิจัยนี้ เพราะเป็นการวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาศีลธรรมที่ดำเนินอยู่ในโรงเรียนขณะนี้ ตลอดจนในข้อเสนอนี้หลาย ๆ ด้านที่จะช่วยให้ครูและนักเรียนเริ่มต้นตัวต่อการเรียนการสอนวิชานี้ขึ้นบ้าง และเล็งเห็นวิถีทางในการแก้ไขและขจัดปัญหาต่างๆ

เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมให้มีผลดีขึ้นและน่าสนใจมากขึ้น รวมทั้งสามารถที่จะนำความรู้จากวิชานี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๒. นักการศึกษา และ ผู้บริหารทางการศึกษา สามารถที่จะใช้ผลของการวิจัยนี้ไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ประมวลการสอน และ หนังสือแบบเรียนวิชาศีลธรรม ให้ดีขึ้น เพื่อสนองความต้องการของครูและนักเรียน

๓. ผู้บริหารโรงเรียน สามารถจะนำผลของการวิจัยนี้ไปประกอบการพิจารณาในการจัดหานักบุคลากรที่เหมาะสมต่อการสอนวิชาศีลธรรมมากที่สุด โดยคำนึงถึงความถนัดและความสามารถของบุคคลเป็นสำคัญ

๔. สถาบันฝึกหัดครู สามารถจะนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรของการฝึกหัดครูและการฝึกฝนผู้ที่จะเป็นครูสอนหมวดวิชาสังคมศึกษาให้จริงจังยิ่งขึ้น เพื่อจะได้ผลิตครูที่มีสมรรถภาพในการสอนวิชาศีลธรรมซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศึกษาค้น

๕. นักวิจัยทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้ที่มีความสนใจทางด้านวิชาสังคมศึกษา ก็สามารถจะใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า และวิจัยต่อไป

๖. ผู้วิจัยเอง ในฐานะที่จะเป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษาในอนาคต ก็ย่อมจะได้รับประโยชน์จากการวิจัย ครั้งนี้เป็นอย่างมาก และจะพยายามหาทางปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนวิชานี้ให้ดีขึ้นต่อไป